

Aanleiding

Op het gebied van arbeid, en hoe we hier naar kijken, vinden ontwikkelingen plaats, in de breedste zin van het woord. Het is tijd om anders over arbeid na te denken. Trendbureau Overijssel gaat hier onderzoek naar doen. Een onderwerp binnen dit onderzoek is het basisinkomen. Trendbureau Overijssel heeft Jonge Honden gevraagd het onderzoek naar het basisinkomen uit te voeren.

Leeswijzer

Dit document is ingedeeld in zeven hoofdstukken:

- H1. Inleiding: Introductie van het basisinkomen, onderzoeksvraag en subvragen
- H2. Aanpak: Hoe is het onderzoek vormgegeven
- H3. Insteek en bijbehorend model
- H4. Boven de waterlijn: Feitelijke karaktereigenschappen van de experimenten
- H5. Onder de waterlijn: overtuigingen en motieven van de experimenten
- H6. Verbanden en discussie
- H7. Bronvermelding

H1. Inleiding

Met het basisinkomen wordt over het algemeen een gegarandeerd, onvoorwaardelijk basisinkomen (OBi) bedoeld, waarbij iedere burger hetzelfde ontvangt ongeacht over welke overige inkomsten of vermogen hij of zij beschikt (Vereniging Basisinkomen, 2004). Dit concept dateert al uit de 16e eeuw, toen Thomas More in Utopia een maatschappij schetste waarin iedereen een gegarandeerd inkomen zou ontvangen. Ook na de eerste Wereldoorlog werd er nagedacht over hoe op een eerlijke manier welvaart verdeeld kon worden en kwam het idee voor een basisinkomen als optie voorbij (NPORadio, 2020). In de afgelopen decennia zijn er meerdere onderzoeken en experimenten naar het basisinkomen uitgevoerd en heel recent, tijdens de corona crisis, in het idee voor het basisinkomen wederom in veel publicaties verschenen. Het basisinkomen zou ons kunnen helpen in tijden van crisis (VRPO, 2020).

Andere initiatiefnemers pleiten voor een basisinkomen als oplossing voor de grote maatschappelijke uitdagingen van deze tijd zoals de veranderende arbeidsmarkt, de huizenmarkt en de kloof tussen arm en rijk (Bregman, 2019; Oxfam Novib). Aan de andere kant is er ook altijd een geluid van kritiek en scepsis tegen het basisinkomen. Hoe worden bepaalde zaken in de maatschappij dan georganiseerd, denk aan ziekenhuizen of het onderwijs? En stoppen niet alle mensen met werken als ze 'gratis geld' krijgen (NPORadio, 2020)?

Los van alle resultaten die experimenten rondom het basisinkomen tonen over of mensen minder gaan werken of niet, is dit onderzoek vooral gericht op de onderliggende motieven voor de experimenten. Waarom worden deze experimenten uitgevoerd en wat zegt dat over onze huidige wereld?

Het doel van dit onderzoek is dat het Trendbureau Overijssel een breed overzicht ontvangt van bevindingen uit experimenten rondom het basisinkomen. Op basis van die gegevens kan het Trendbureau een keuze maken op welke onderwerpen zij verder willen verdiepen in hun eigen onderzoek over arbeid.

Om een overzicht te creëren van bevindingen uit experimenten rondom het basisinkomen is er gekozen voor een exploratief onderzoek. Hiermee wordt bedoeld dat het een verkennend onderzoek is waarbij de richting van het onderzoek wordt bepaald op basis van de bevindingen tijdens het onderzoek.

Het onderzoek wordt gestart met de hoofdonderzoeksvraag: Wat kunnen we leren van experimenten rondom het basisinkomen?

Subvragen:

- Welke eigenschappen hebben de experimenten (aantal deelnemers, tijdsduur, initiatiefnemers etc.)?
- Hoe wordt het basisinkomen vormgegeven binnen de experimenten?
- Wat zijn de motieven voor de opbouw van experimenten?
- Welk verband is er tussen motieven en de vormgeving van het experiment?
- Waar geven de experimenten geen duidelijkheid over?

Maak kennis met de experimenten!

In het onderzoek zijn 26 experimenten meegenomen. Een volledig overzicht van de experimenten is te zien in het bijgeleverde Excel document. Op deze pagina een greep uit de experimenten om een beeld te geven van de verschillende initiatieven.

In december 2010, als onderdeel van een ambitieuze hervorming van brood- en energiesubsidies, startte de overheid in Iran een maandelijks geldoverdrachtprogramma om huishoudens te compenseren voor de prijsstijgingen. Het bedrag dat deelnemers ontvangen is 29% van het huisinkomen. Aanvankelijk waren overdrachten bedoeld om naar gezinnen met lagere inkomens te gaan, maar toen ze niet konden worden geïdentificeerd, besloot de regering het universeel te maken

De Japanse billionaire Yusaku Maezawa gaf in 2020, 1000 random Twitter volgers die zijn bericht over het basisinkomen geretweet hebben, eenmalig een geldbedrag. Zijn doel is om het uitgangspunt van een basisinkomen te testen. "It's a serious social experiment. Maezawa is hoping this "social experiment" will have an effect on his recipients happiness/ boots their happines.

B-MINCOME werd in 2017 in 10 arme wijken van Barcelona gestart. "It is a pilot project that aims to fight poverty and social exclusion. By guaranteeing a minimum income, the B-MINCOME project seeks to allow participants to enjoy greater freedom of action that reinforce their decision-making skills so that they can design their own strategies for progressing out of the vulnerable situations they are currently in".

B-MINCOME
Sustainable inclusion in Barcelona

In Londen werd in 2008 een experiment uitgevoerd met als doel zwervers van de straat zien te krijgen. *'The project aimed to explore a new way of supporting entrenched rough sleepers – a group of people for whom standard support services did not work – to move and stay off the streets and make positive changes in their lives'.*

In 2017 konden in Nederland Gemeenten gedurende twee jaar bijstandsexperimenten doen, om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de Participatiewet doeltreffender uit te voeren. Zes gemeenten hebben experimenten uitgevoerd om te bepalen wat werkt om meer mensen vanuit de bijstand aan het werk te krijgen.

Vanaf 2014 is er in Duitsland een initiatief opgesteld genaamd Mein GrundEinkommen. Sindsdien hebben 843 mensen een jaar lang elke maand 1000,- ontvangen. Het initiatief wilt onderzoeken hoe het basisinkomen het gedrag en de mentaliteit beïnvloedt en of het kan helpen om de huidige uitdagingen in de samenleving aan te pakken. *'We are taking the basic income discussion beyond academia and into our everyday experience'.*

In Namibië werd het basisinkomen voorgesteld in het licht van de hoge armoede en inkomensongelijkheid. Twee jaar lang kregen 1000 mensen 100 Namibian dollars (\$6.75) per persoon. *'per month, no strings attached, regardless of their socioeconomic status'.*

*Making the difference!
The BIG in Namibia*

H2. Aanpak

Procesmatig is het onderzoek uitgevoerd in vier fases: de oriëntatie-, verdieping-, analyse- en vormgeving fase. Hieronder wordt per fase de aanpak toegelicht. Tijdens de uitvoering van het onderzoek liepen de fases in elkaar over. In elke fase is met het Trendbureau Overijssel overlegd om richting te geven aan het onderzoek.

In de oriëntatiefase is het onderzoek gestart met een deskresearch aan de hand van de hoofdvraag en subvragen. Hierbij werden alle experimenten verzameld die betrekking hadden op het basisinkomen. Vervolgens zijn experimenten uitgesloten die specifiek op COVID-19 waren gericht of al jaren onderdeel uitmaken van een nationale beleid zoals Bolsa Família in Brazilië en het Permanent Fund Dividend Program van Alaska. De reden hiervoor is dat de Covid-19 initiatieven incidenteel zijn en de anderen initiatieven niet meer als experimenten gezien worden. De experimenten waar op gefocust is, zijn experimenten die vanaf het jaar 2020 hebben plaatsgevonden. Deze keuze is gemaakt omdat de uitkomsten van dit onderzoek gebruikt worden voor de huidige ontwikkelingen rondom het thema arbeid en actualiteit daarbij waardevol is.

Tijdens de verdiepingsfase heeft de verdieping plaatsgevonden naar de 'waarom achter de experimenten'. De achterliggende overtuigingen, hoe deze zich vertalen in de inrichting van de experimenten en wat er niet ter sprake komt, kan veel zeggen over de denkbeelden die er rondom het experiment, en dus mogelijk in de cultuur waar het experiment plaatsvindt heersen. Naast de feitelijke karaktereigenschappen zoals jaartal en aantal deelnemers zijn er dus ook eigenschappen genoteerd als achterliggende aannames en overtuigingen. Deze gegevens waren niet altijd beschikbaar waardoor de onderzoeker met onderbouwde aannames heeft gewerkt.

In de analysefase zijn de resultaten uit de vorige twee fases op verschillende manieren bekeken om overeenkomsten, verschillen en zo verbanden te ontdekken. De experimenten waren zeer verschillend en dat maakte de vergelijking van de resultaten lastig. Om de analyse te structureren is er gebruikt gemaakt van het ijsbergmodel van McClelland dat gebruikt wordt voor het verklaren van cultuur- en gedragsverandering en toepasbaar was in dit onderzoek. Dit model wordt in het volgende hoofdstuk verder toegelicht.

De vormgeving fase.

Er is voor gekozen om de bevindingen vanuit dit onderzoek te presenteren in een schriftelijk document. Op basis van dit document kan het Trendbureau Overijssel keuzes maken op welke onderwerpen ze willen verdiepen voor hun eigen onderzoek over arbeid. Het onderzoek eindigt om die reden met vragen en discussiepunten om verder te onderzoeken en niet met concrete aanbevelingen of geleerde lessen.

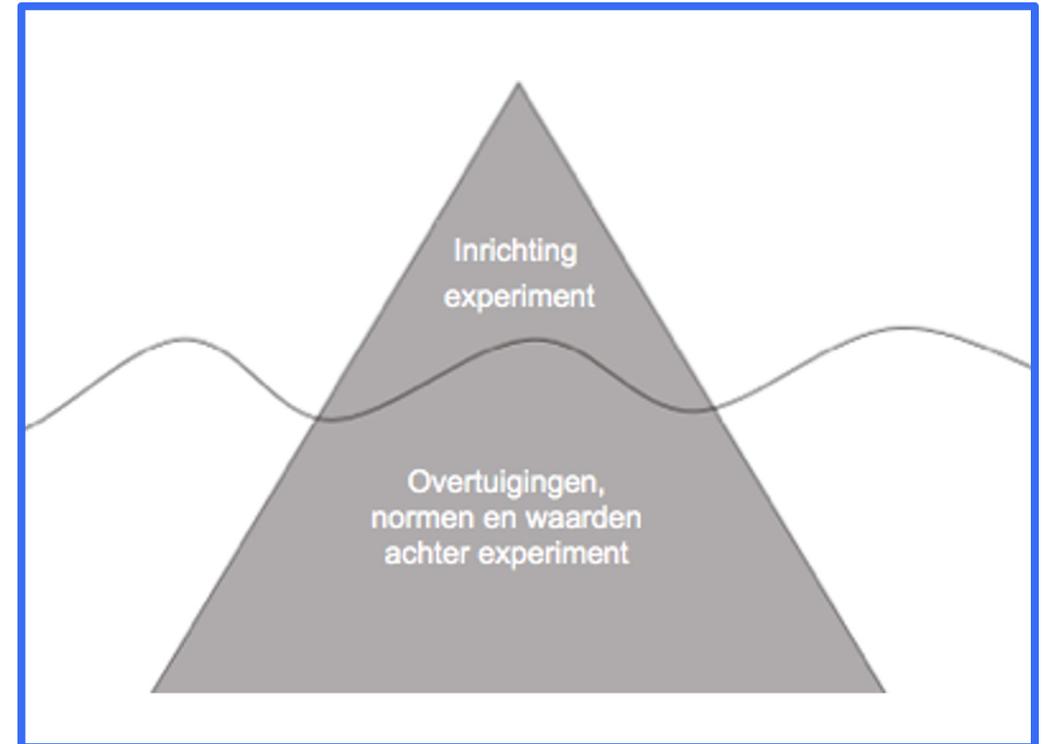
H3. Insteek en bijbehorend model

Tijdens de analyse van de onderzoeksgegevens was er behoefte aan houvast om de gegevens te structureren. Deze houvast werd gevonden in het ijsbergmodel van de Amerikaanse psycholoog McClelland. Aangezien de volgende hoofdstukken aan de hand van dit model opgedeeld zijn wordt het model hier toegelicht.

McClelland vergelijkt cultuur met een ijsberg die zowel zichtbare (aan de oppervlakte) als onzichtbare (onder de oppervlakte) delen heeft. Elementen van cultuur die we duidelijk kunnen zien, zoals voedsel of kleding, worden vertegenwoordigd door het bovenste deel van de ijsberg. De elementen die niet zo voor de hand liggend zijn, zoals waarom iemand eet of zich kleedt zoals hij doet, worden vertegenwoordigd door het veel grotere deel van de ijsberg onder water.

Geïnspireerd op het ijsberg model van McClelland is het model in afbeelding 1. gebruikt voor het huidige onderzoek. De inrichting en uitvoering van het experiment is zichtbaar, boven de waterlijn. Maar waarom er is gekozen voor deze uitvoering of inrichting van het experiment is des te interessanter omdat het iets zegt over welke normen en waarden, overtuigingen en motieven er heersen bij de initiatiefnemer of in een bepaald land. Het kan de keuzes die gemaakt zijn bij het opzetten en uitvoeren van het experiment verklaren. Zoals waarom het ene experiment wel met kaders werkt en het anderen volledige vrijheid aan de deelnemers geeft. Deze antwoorden vinden we onder de waterlijn.

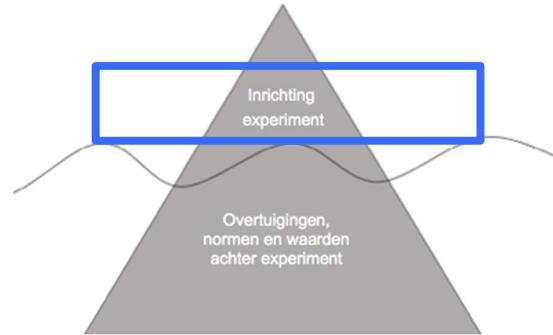
In het volgende hoofdstuk ligt de focus op alles boven de waterlijn, zoals de feitelijke karaktereigenschappen van de experimenten. In hoofdstuk 5 wordt er gekeken naar de elementen onder de waterlijn. Hierbij zijn overtuigingen en normen en waarden als vertegenwoordigers gekozen. In hoofdstuk 6 ligt de focus op wat de onderzoeker is opgevallen als verbanden tussen boven, en onder de waterlijn.

Afbeelding 1. Elementen van de experimenten boven en onder de waterlijn.

H4. Boven de waterlijn: Feitelijke karaktereigenschappen van de experimenten

In het onderzoek zijn 26 experimenten meegenomen. De experimenten zijn gekarakteriseerd aan de hand van een aantal elementen. In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van elementen die we categoriseren als 'boven de waterlijn' van het ijsbergmodel. Zie het als de feitelijke karaktereigenschappen van de experimenten die gezamenlijk de inrichting van het experiment vormgeven.

Het Excel document in de bijlage toont het volledig overzicht van alle elementen. In dit hoofdstuk presenteren we de volgende elementen:

- Het soort vorm van het basisinkomen
- Het doel of de onderzoeksvraag (tabel 1)
- De locatie (afbeelding 2)
- Een combinatie van het startjaar, aantal deelnemers, tijdsduur, doelgroep en de financier (tabel 2)

Er wordt naar de experimenten verwezen aan de hand van de locatie van de experimenten. Experimenten die in dezelfde stad of land plaatsvinden hebben een afkorting van de locatie achter de naam van het initiatief.

Het soort vorm van het basisinkomen

Alle experimenten maken gebruik van 'het basisinkomen'. Hoe dit begrip tot uiting komt verschilt per experiment. Een overeenkomende standaarddefinitie van het basisinkomen komt in verschillende bronnen voor. In deze definitie is het basisinkomen *'een vast (maand)inkomen, dat aan iedere burger verstrekt wordt, ongeacht zijn of haar verdere inkomsten of vermogen. Het basisinkomen is onvoorwaardelijk, wat betekent dat men er niet voor hoeft te werken, of bereid moet zijn om te werken, of aan bepaalde specifieke kenmerken hoeft te voldoen'*. Sommige bronnen noemen geen financier in de definitie (BIEN, 2020, Basisinkomen Nederland, 2020), andere refereren aan de overheid als financier (Universiteit Utrecht 2018, Divosa, 2021).

Om het basisinkomen specifiek te definiëren zijn er vanuit deze bronnen vier criteria aan het basisinkomen verbonden:

1. Universeel: elk persoon, ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst, woonplaats heeft recht op het basisinkomen;
2. Individueel: het basisinkomen wordt per persoon uitgekeerd, en dus niet op basis van een gezin of huishouden;
3. Onvoorwaardelijk: het basisinkomen is een mensenrecht zonder werkverplichting of inkomensstoets;
4. Hoog genoeg: het bedrag moet hoog genoeg zijn om een waardige levensstandaard mogelijk te maken, die overeenkomt met de sociale en culturele standaard van het desbetreffende land.

Van de onderzochte experimenten voldoet er echter geen een aan deze standaarddefinitie en de vier criteria. Hieronder is per criteria aangegeven hoe de experimenten hier wel of niet aan voldoen.

1. Universeel: Alleen in de experimenten van Macau en Iran krijgt iedereen een bedrag mits ze een geldig ID bewijs hebben. In Iran is dit nationaal, in Macau is dit regio gebonden. De andere onderzoeken maken veelal een uitzondering op deze criteria door een minimum of maximum leeftijd aan te houden (bijvoorbeeld vanaf 18 jaar), zich te richten op een specifiek gebied of een inkomensgrens te stellen.

2. Individueel: Dit criterium wordt vaak gehandhaafd. In zes van de experimenten wordt het bedrag aan een familie uitbetaald. In enkele gevallen wordt het bedrag wel aan 1 persoon uitgekeerd maar is dit bedrag gebaseerd op basis van de gehele gezinssamenstelling. Experimenten die zich op families richten zijn bijvoorbeeld die van Barcelona, Iran, Oeganda, Kenia, India en New York.

3. Onvoorwaardelijk: In 13 experimenten is het inkomen onvoorwaardelijk: deelnemers hoeven niks terug te doen voor het geld dat ze krijgen (Mein GrundEinkommen DU, Ons Basisinkomen NL, Ontario, Amsterdam CK, Japan, Oeganda, Kenia, Namibië, India, Hong Kong, Macau en Hudson). Bij deze experimenten wordt een bedrag overgemaakt naar een individu zonder enkele voorwaarden. In enkele van de experimenten onder de Nederlandse participatiewet zie je deze vorm bij een van de vier pilotgroepen terugkomen waarbij ontheffing van verplichtingen in de bijstand is ingevoerd. Ook bij het experiment uit Berlijn wordt geld gegeven zonder voorwaarden. Echter, is dit geld een compensatie voor boetes voor het niet nakomen van bijstand verplichtingen.

Uitzonderingen op dit criterium zijn het krijgen van een basisinkomen met richtlijnen voor het uitbesteden van het geld (London) of in ruil voor activiteiten zoals kinderen vaccineren, naar school sturen, examens laten halen etc. (New York). Of dat het onderdeel van het experiment is dat je je (intensief) laat begeleiden (Participatiewet experimenten en Barcelona). 'Onvoorwaardelijk' is in de meeste gevallen tijdelijk. Aangezien het experimenten zijn met een tijdslimiet.

4. Hoog genoeg: Over dit criterium zijn weinig resultaten gevonden in de experimenten. Welk bedrag er uitbetaald wordt verschilt per experiment, land en doelstelling. Daarnaast zijn bedragen lastig te vergelijken omdat het bedrag op zichzelf niks zegt over of het voldoende is of niet. Dit hangt af van het gestelde doel en waarde van dat bedrag in het desbetreffende land. Zo wordt in het ene experiment een bedrag uitgekeerd gelijk aan het minimale inkomen van die plek (Barcelona) en wordt in een ander experiment een percentage van het gemiddeld huishoudinkomen uitbetaald (Iran.) Dit bedrag is echter ook niet bedoeld om van rond te komen maar heeft als doel om de extra lasten van andere inflaties te dragen.

Naast de overeenkomsten en uitzonderingen op de vier criteria tonen een aantal experimenten ook andere alternatieven. Zo wordt er verschil gemaakt in de frequentie van uitbetaling in maandelijks, jaarlijks of eenmalig. Deze laatste variant zie je terug bij de experimenten in Hong Kong, Macau en Japan waar eenmalig een geldbedrag werd uitgekeerd.

Een hogere vrijlating van bijverdiensten komt terug in de experimenten in Nederland onder de participatiewet en het experiment in Ontario. In Nederland ontvangen deelnemers een premie als zij naast de bijstand aan het werk gaan. De premie bedraagt 50 procent van het inkomen dat zij bijverdienen, tot maximaal 200 euro per maand. In Ontario gaat het om een clawback van 50% dus van elke euro die je extra verdient, houd je 0,5 euro over. Dit soort experimenten worden ook wel aangeduid als een experiment met een negatieve inkomstenbelasting.

Financiële bijdragen gaan in ongeveer 50% van de experimenten samen met ondersteunende activiteiten zoals intensievere begeleiding naar werk (Experimenten onder de participatiewet), actief sociaal beleid zoals trainingen, intervisie sessies (Barcelona) of het opzetten van een collectief (Amsterdam CK en Mein GrundEinkommen DU).

Doelen van de experimenten

Alle experimenten hadden ofwel een specifiek doel vastgesteld om te behalen of wilden een bepaald fenomeen onderzoeken. De hoofddoelen zijn hieronder weergegeven

Gesteld doel	Experimenten
Werkgelegenheid bevorderen	Finland, Deventer, Groningen, Nijmegen, Utrecht, Tilburg, Wageningen en Amsterdam
Het bestrijden van armoede, sociale uitsluiting en armoede ongelijkheid	Barcelona, Oeganda, Kenia, Namibië, India, New York
Oplossing maatschappelijke uitdagingen	Mein GrundEinkommen DU, Amsterdam CK, Californië, Ontario
Geen specifiek doel	Berlijn, Hudson, Ons Basisinkomen NL
Het delen van de voordelen van de economische ontwikkelingen ter compensatie van inflatie	Macau, Iran
Het aantal daklozen verminderen	Londen
Geluk bevorderen	Japan
Om het publieke vooruitzicht na pensionering te versterken	Hong Kong

Afbeelding 2. Geografisch overzicht per land van waar de 26 experimenten plaatsvonden.

In deze afbeelding verwijst het getal in het blauwe blokje naar het aantal experimenten dat in dat land heeft plaatsgevonden. Verdeeld per continent telt Noord Amerika vier experimenten, Europa veertien, drie experimenten vinden plaats in Afrika en vijf in Azië.

Tabel 1: Overzicht van de volgende elementen per experiment: naam, startjaar, aantal deelnemers, doelgroep, tijdsduur en de financier.

Experiment					
Deventer	2017	364	Bijstand	14-24	Gemeente
Groningen	2017	890	Bijstand	24	Gemeente
Nijmegen	2017	304	Bijstand	25	Gemeente
Tilburg	2017	780	Bijstand	24	Gemeente
Utrecht	2018	710	Bijstand	16	Gemeente
Wageningen	2017	410	Bijstand	27	Gemeente
Amsterdam	2018	5000	Bijstand	36	Gemeente
Ons Basisinkomen NL	2015	2	Geen restricties	12	Crowdfunding
Amsterdam CK	2020	5	Geen restricties	8	Particulieren
Finland	2017	2000	Bijstand	24	Overheid
Londen	2008	15	Bijstand	13	Gemeente?
Berlijn	2019	500	Inkomsten gebonden	36	Private donors
Mein GrundEinkommen DU	2014	800+	Geen restricties	36	Crowdfunding
Barcelona	2017	1000	Regio gebonden	24	Gemeente

Experiment					
Ontario	2017	4000	Inkomsten gebonden	36	Overheid
Hudson	2020	25	Regio gebonden	60	Foundation
New York		2500	Inkomsten gebonden	36	Private partners
Californië	2019	125	Inkomsten gebonden	24	Private donors
Oeganda	2017	146	Regio gebonden	24	Partners & private donors
Namibia	2008	1000	Regio gebonden	24	Private donors foundations & kerken
Kenia	2017	20.000	Regio gebonden		Bedrijven, foundations, organisaties, private donors
Iran	2011	National ?	Geen restricties	>	Overheid
India		6000	Regio gebonden	12-18	Overheid & Unicef
Hong Kong	2011	6.000.000	Geen restricties	1x	Overheid
Macau	2008, 2016	700.000	Geen restricties	1x Jaarlijks	Overheid
Japan	2020	1000	Geen restricties	1x	Private donor

Tabel 1 geeft een overzicht van de elementen: naam, startjaar, aantal deelnemers, doelgroep, tijdsduur en de financier. Hieronder per element toelichting op de gevonden resultaten.

Het startjaar van alle 26 experimenten valt binnen een tijdsbestek van 14 jaar: van 2007 tot 2021. Negentien van deze experimenten zijn in de afgelopen vier jaar gestart waarvan een grote meerderheid in 2017.

Het aantal deelnemers per experiment loopt uiteen van 2 en 5 deelnemers per experiment (Ons Basisinkomen NL en Amsterdam CK) tot een uitbetaling aan iedereen in het land (Iran) op een bepaalde regio (Hong Kong en Macau). Voor de meeste experimenten die voor twee a drie jaar een experiment uitvoeren met maandelijkse betalingen (en niet eenmalig) liggen de aantallen vaak tussen de 400 en 6000 deelnemers.

De doelgroepen waar de experimenten mee werken verschillen van daklozen en bijstandsgerechtigden tot random geselecteerde mensen en iedereen boven de 18 jaar. Voor het overzicht zijn de doelgroepen in vier categorieën onderverdeeld.

1. Bijstand: Deelnemers zijn werkloos, zitten in de bijstand of zijn dakloos (o.a Finland en de Nederlandse experimenten onder de participatiewet).
2. Inkomsten gebonden: Deelnemers hebben een inkomen onder een maximaal gesteld bedrag. Dit bedrag verschilt per experiment en is vaak verbonden een minimaal of gemiddeld jaarinkomen (bijv. Ontario en Californië).
3. Regiogebonden: Deelnemers zijn verbonden aan een bepaalde regio binnen een land. Bijvoorbeeld iedereen uit een specifiek ruraal gebied (Kenia en Oeganda) of een specifieke stad (Hudson).
4. Geen restricties: Deelname zonder restricties: iedereen kan of mag zich aanmelden om mee te doen. Een enkele keer gaat dit over landsgrenzen (Mein GrundEinkommen DU).

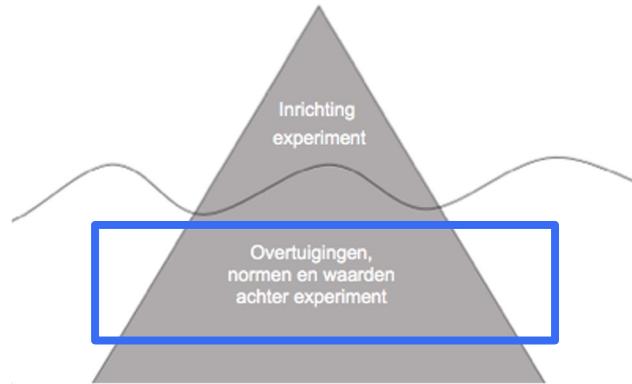
De tijdsduur van experimenten ligt veelal tussen de 8 en 36 maanden. Er zijn ook voorbeelden waar geen eindtijd is vastgesteld (Iran) of waar bedragen eenmalig uitbetaald zijn (Japan en Hong Kong)

De experimenten worden in ruim 50% van de gevallen door de overheid gefinancierd. Dit is ofwel de nationale overheid (Finland, Ontario, Iran, Hong Kong, Macau en India gedeeltelijk) of een gemeente (Londen, Barcelona, de Nederlandse experimenten onder de participatiewet). In de andere gevallen gaat het meestal om een grote groep private donors (Berlijn, Amsterdam CK, Oeganda, Californië, Namibië, Japan, New York). Crowdfunding wordt ingezet om geld te verzamelen (Mein GrundEinkommen DU en Ons Basisinkomen NL) of het is een combinatie waarbij bedrijven en fondsen ook financieren (Kenia, India gedeeltelijk, Hudson). De financier is vaak ook de initiatiefnemer. Behalve in het geval van bedrijven.

H5. Onder de waterlijn: overtuigingen voor de uitvoering van de experimenten.

In het vorige hoofdstuk zijn alle feitelijke karaktereigenschappen van de experimenten gepresenteerd. In dit hoofdstuk ligt de focus op de elementen 'onder de waterlijn'. Dit kunnen motieven, eigenschappen, normen en waarden of overtuigingen zijn. In dit onderzoek zijn de 'overtuigingen' als uitgangspunt genomen.

Overtuigingen zijn niet altijd te achterhalen uit de experimenten en worden vaak niet zo direct in een publicatie benoemd. Echter zijn er wel signalen te vinden in een inleiding, doelstelling of in een onderbouwing voor een bepaald gemaakte keuze in het experiment. De onderzoeker heeft op deze manier gezocht naar uitspraken die geïnterpreteerd kunnen worden als overtuigingen.

Tijdens die interpretatie werd merkbaar dat overtuigingen vaak nauw samenhangen en lastig te onderscheiden zijn van normen en waarden. Dat het onderscheid tussen de begrippen niet altijd helder is, is voor dit onderzoek geen belemmering aangezien ze beide alsnog iets zeggen over de beweegredenen 'onder de waterlijn' vanuit waar de inrichting van het experiment tot stand is gekomen. Om die reden komen alle drie de begrippen terug in dit hoofdstuk.

Hieronder kort toegelicht wat er onder de begrippen verstaan wordt.

- Normen en waarden zijn de omgangsvormen en principes volgens welke men publiekelijk en in sociaal verband handelt. Normen zijn ongeschreven regels over hoe je je hoort te gedragen.
- Waarden zijn de achterliggende idealen die als waardevol worden aangeduid; dingen die je belangrijk vindt, als persoon of als groep zoals vrijheid en solidariteit.
- Een overtuiging is hetgeen een persoon geloofd en dus waar hij of zij van overtuigd is. Een overtuiging is niet direct de waarheid, en zou je theoretisch gezien kunnen onderzoeken, maar wordt door die persoon als waarheid gezien.

Waarde en overtuigingen liggen dicht bij elkaar. Echter is een waarde een hogere abstractie van een overtuiging. Een waarde is daarnaast minder gekoppeld aan een concrete situatie dan een overtuiging.

Voor het totaaloverzicht van alle overtuigingen wordt verwezen naar het bijgevoegde Excel Document. Hieronder worden enkele overtuigingen gepresenteerd die in de experimenten naar voren kwamen.

Het huidige bijstandssysteem werkt averechts. Meer vertrouwen, maatwerk en regie voor de bijstandsgerechtigde zijn efficiëntere manieren om mensen uit de bijstand, aan het werk te krijgen.

Het stelsel van regels en verplichtingen volgens de Participatiewet werd door gemeenten als complex en bureaucratisch ervaren, met weinig ruimte voor maatwerk en vormen van begeleiding waarbij de bijstandsgerechtigde zélf meer regie neemt (Saxion Hogeschool, 2020).

Het experiment in Tilburg stelt daar het volgende over: *'De maatschappelijke participatie van de kwetsbaarste groepen in de Participatiewet leek eerder te worden belemmerd door de strenge regels en verplichtingen dan bevorderd' (Tilburg Universiteit, 2020).*

'Een aanpak van loslaten van verplichtingen, mensen vertrouwen te geven en hen te faciliteren (door middel van vraag gestuurde maatwerkbegeleiding) en te belonen voor eigen initiatief in plaats van hen te controleren en te straffen kan een positief effect hebben op re-integratie, participatie en een verbeterd welzijn' (Rijksuniversiteit Groningen, 2020).

In het experiment in Berlijn zetten ze zich af tegen de overheidsboetes. *'In the German unemployment system, punitive sanctions are used to ensure the active participation of welfare recipients and "motivate" them to increase their job seeking activities. We at Sanktionsfrei believe however in the inalienable right to minimum income and propose that this kind of pressure may even be detrimental to people's health and overall situation. Who is right? We are putting it all to the test'* (HartzPlus, 2021)

In Finland was het basisinkomen verbonden aan de werkstatus. *'The Government decided to launch the experiment to better understand how receiving a basic income affects the employment status of the participants* (Sosiaali- ja terveystoimi, 2020).

De normen die terug te zien zijn in deze experimenten zijn bijvoorbeeld dat iedereen moet werken, op zoek moet zijn naar werk of op een andere manier participeren in de maatschappij. Daarnaast moet je geld verdienen. Om geld te krijgen wordt er ook iets van jou als burger verwacht. Zoals de plicht om te solliciteren of het meedoen aan een traject waarbij je als bijstandsgerechtigde wordt begeleid door een coach naar werk.

In de landen waar deze experimenten uitgevoerd worden, wordt veel waarde aan werk gehecht. Dit zie je niet alleen terug in de gestelde hoofdoelen van deze experimenten maar ook in de subdoelen die volgens de experimenten sterk samenhangen met werk zoals welzijn en sociaal contact.

De primaire uitkomstmaten gaan over de (volledige) uitstroom naar werk, het loon, het aantal gewerkte uren en de soort dienstbetrekking. De secundaire uitkomstmaten gaan over zaken als welbevinden, tevredenheid, vertrouwen en gezondheid (Saxion Hogeschool, 2020)

The Government decided to launch the experiment to better understand how receiving a basic income affects the employment status of the participants. The impact of a basic income on the participants' income and general well-being was also investigated (Sosiaali- ja terveystoimi, 2020).

De bovengenoemde experimenten pleiten voor een systeem met onder andere meer maatwerk en vertrouwen. Andere experimenten zien deze begrippen als grondstenen, ook buiten het systeem van de bijstand. Zij vinden het de norm dat solidariteit en vertrouwen de bouwstenen zijn van onze samenleving.

In het experiment van Mein GrundEinkommen in Duitsland wordt gesteld *'We would like to encourage people to trust each other more and indulge in more self-determination'*.

Het experiment in Namibië is er van overtuigt dat wanneer je onvoorwaardelijke met elkaar deelt, je daar vanzelf meer voor terugkrijgt. *The miracle lies in the sharing! The breaking of bread together. Jesus shared unconditionally, without saying: you look needy and you don't, you are deserving and you are not, you need to stand in this queue and you must not. No, when you share bread you give to everybody, unconditionally, without so-called targeting - exactly like the BIG. And when you share, people open up, you create an opportunity and you create a community, and people start to give. The miracle is not about the arithmetic of dividing five loaves of bread among 5000 people, but the miracle is that if you break bread together, people start to open up and to share what they have. That is. all: People started to contribute, and this is why you had more than you had before.'*

Het experiment in Amsterdam CK licht dit toe aan de hand van de volgende tekst: 'We hebben geleerd om elkaar te beschouwen als concurrenten op de markt van werk en succes. Terwijl: aan de basis van verandering liggen verbinding en solidariteit. Collectief Kapitaal is een oefening in vertrouwen als fundamentele bouwsteen van de samenleving – en daarmee van ons economisch model. -- Bestaanszekerheid is meer dan alleen de zekerheid dat je beschikt over voldoende financiële middelen om in levensonderhoud te voorzien. Het gaat ook over de vraag of je in staat bent om een – naar eigen inzicht - goed leven te leiden. Er is niet één norm voor een goed leven'.

De einddoelgroep weet zelf beter dan externe instanties of personen waar ze behoefte aan hebben en geld aan kunnen uitgeven.

In het experiment van Oeganda staat in de publicatie genoteerd dat *'Het meeste gedoneerde geld gaat naar de elites in het land. Het geld moet direct bij de doelgroep terecht komen door bijvoorbeeld een simpele sms. Zo wordt het meeste geld efficiënt benut door de bedoelde doelgroep. Daar heb je geen grote instanties etc voor nodig'*.

In het experiment uit Londen waarbij daklozen een persoonlijk budget ontvangen wordt gesteld dat *'het mensen in staat stelt om ondersteuning af te stemmen op hun individuele behoeften'*.

Ook het experiment uit Barcelona is overtuigt van het feit dat mensen zelf het beste hun strategie kunnen kiezen om uit hun kwetsbare positie te komen. *'By guaranteeing a minimum income, the B-MINCOME project seeks to allow participants to enjoy greater freedom of action that reinforce their decision-making skills so that they can design their own strategies for progressing out of the vulnerable situations they are currently in'.*

'Wij leggen de keuze in de handen van de armen,' vertelt Michael Faye, oprichter van de organisatie GiveDirectly (2021). 'De waarheid is dat ik meestal geen idee heb wat de armen nodig hebben. Faye deelt geen vissen uit en ook geen hengels. Hij deelt geld uit, in de overtuiging dat armen zelf de grootste experts zijn als het gaat om het bepalen wat ze nodig hebben.

In deze experimenten hebben waarden als vrijheid en vertrouwen een sterke stempel. Ze hangen samen met normen zoals: Mensen kunnen zelf keuzes maken, mensen weten zelf wat voor hen het beste is, en je kan niet voor een ander beslissen.

Als arme gezinnen meer focussen op lange termijn keuzes in plaats van op de korte termijn keuzes komt dit ten goede van arme gezinnen en van de stad.

In het experiment in New York waarbij deelnemers geld kregen in ruil voor activiteiten op het gebied van school, gezondheid en werk wordt het volgende toegelicht: *'The incentives would allow struggling families who are often focused on basic daily survival to make better long-term decisions. "In the public sector, we believe that financial incentives will encourage actions that are good for the city and its families: higher attendance in schools, more parental involvement in education and better career skills."*

Een externe bron (Chicago Tribune, 2007) schreef over dit experiment: *"Those on the right applaud the system because it relies on individual initiative and acts as an investment in the future: Children in the program are healthier, they stay in school longer and they grow up with a better chance to become productive citizens. Those on the left say the program helps stabilize troubled families and gives poor children more consistent access to society's benefits"*

De opzet en overtuigingen van dit experiment laat veel normen doorschemeren. Normen zoals; publiek geld moet aan publieke zaken zoals onderwijs en zorg besteed worden. Daarnaast dien je je te gedragen als een productieve burger. Productief ben je wanneer je gezond bent en goed opgeleid bent zodat je arbeidskansen groot zijn.

Het doorvoeren van een impopulaire maatregel wordt beter ontvangen door burgers als je hen geld geeft ter compensatie.

In het experiment in Macao wordt er geld gegeven met de volgende reden: *'It is mean to ensure that all Macanese share the benefits of the region's economic development to help mitigate the effects of inflation'* (Coelho, 2018).

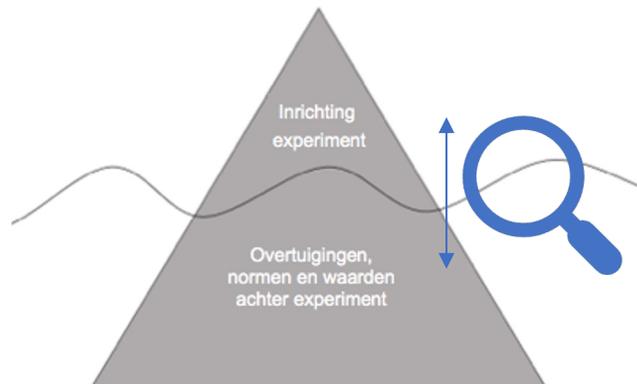
Een externe bron (BIEN, 2018) publiceert hierover: *This seems to suggest that the experiment in Macua is more a way to "temper public dissatisfaction and widespread demonstrations", as assistant professor Bruce Kwong of government and public administration at the University of Macao has put it, then an effective tool to reduce inequality'.*

Deze overtuiging is ook terug te zien in het experiment van Iran. *'As part of an ambitious reform of bread and energy subsidies, Iran started a monthly cash transfer program to compensate households for the price increases. Although it was not specifically intended to reduce poverty, and its real value has declined since its inception due to inflation, it has contributed significantly to lowering poverty and income inequality'* (Salehi-Isfahani & Mostafavi-Dehzoeei, 2017).

Door geld te geven, schep je ruimte om andere doelstellingen door te voeren. Ook als deze doelstellingen geld kosten of impopulair zijn. De normen waar deze experimenten gebruik van lijken te maken komen overeen met 'Je mag een gegeven paard niet in de bek kijken'. Met andere woorden, als je iets krijgt mag je niet ondankbaar zijn en accepteer je het. Protesteren en in opstand komen tegen diezelfde gever horen daar niet bij. Vanuit de initiatiefnemer van deze experimenten wordt ingespeeld op waarden zoals respect, tolerantie en macht.

Hoofdstuk 6. Reflectie van de onderzoeker

In de vorige twee hoofdstukken zijn de elementen van de experimenten gepresenteerd van boven en onder de waterlijn. Daarmee is een overzicht gecreëerd van de zichtbare karaktereigenschappen van de experimenten en de meer onderliggende normen, waarden en overtuigingen achter de experimenten. In deze bevindingen, en ook in de relatie tussen wat boven en onder de waterlijn gepresenteerd is, zijn een aantal punten opgevallen. In dit hoofdstuk ligt de focus op de reflectie van de onderzoeker op de bevindingen. Om die reden is dit hoofdstuk minder feitelijk en meer persoonlijk gepresenteerd. Aangezien dit onderzoek gebruikt wordt voor een groter onderzoek over het thema arbeid in Nederland, worden vooral punten aangesneden die hierop betrekking hebben.

Wat als eerste opvalt is de hoeveelheid aan experimenten. In de afgelopen vier jaar zijn negentien nieuwe experimenten gestart. Een groot aantal daarvan startte in 2017. Dit is onder andere te verklaren door het grote aandeel experimenten uit Nederland. Het merendeel van deze experimenten is tot stand gekomen als reactie op de participatiewet die in 2015 is ingevoerd. Maar ook vandaag de dag blijft het basisinkomen actueel en momenteel staan er alweer nieuwe experimenten op de agenda zoals in Stockholm en Zaanstad (Kansfonds, 2021).

Echter kan dit aantal ook kritisch bekeken worden. Als je de standaarddefinitie van het basisinkomen als uitgangspunt neemt, blijft er geen onderzoek over. Veel van de experimenten voldoen namelijk niet aan een vast, onvoorwaardelijk (maand)inkomen dat aan iedere burger verstrekt wordt, ongeacht zijn of haar verdere inkomsten of vermogen. Toch zijn al de 26 experimenten op een manier aan het basisinkomen verbonden. Of de initiatiefnemers het nu zelf zo definiëren of dat door andere bronnen voor hen wordt gedaan.

Neem bijvoorbeeld de Nederlandse experimenten onder de participatiewet. In verschillende bronnen wordt hieraan gerefereerd als experimenten gerelateerd aan het basisinkomen (o.a. World Economic Forum, 2019). Vooral het experiment in Utrecht komt ook meerdere keren in internationale bronnen naar voren als een experiment rondom het basisinkomen (o.a. Vox, 2020 en BIEN, 2017). Maar eigenlijk hebben we het hier helemaal niet over een basisinkomen. Dat het hierbij niet om een basisinkomen gaat wordt ook bevestigd door het Ministerie van SZW zelf. Utrecht is eigenlijk het enige experiment onder de participatiewet waar er een effect van de maatregelen in de resultaten te zien is. Zou dit de reden zijn dat het internationaal omarmd wordt? Of wordt het als een experiment rondom het basisinkomen gezien omdat het qua doel en opzet lijkt op de experimenten uit Ontario en Finland die zichzelf wel presenteren als experimenten rondom het basisinkomen?

Van de experimenten in Ontario en Finland kan je je ook afvragen of ze wel onder het basisinkomen mogen vallen aangezien ook deze experimenten als doel hebben mensen uit de bijstand, aan het werk te krijgen. Ergens kan je ook stellen dat zo'n doel opzicht al recht tegenover het basisinkomen staat aangezien er niks onvoorwaardelijke in die doelstelling zit.

Het uit de bijstand komen en aan het werk gaan is in deze experimenten het hoofddoel. Onderwerpen als gezondheid, bestaanszekerheid en wonen worden vaak als subdoelen meegenomen in deze experimenten. De overtuiging heerst dat deze begrippen als resultaat voortvloeien uit het doel om mensen aan het werk te krijgen. In mijn oren klinken begrippen als gezondheid, bestaanszekerheid en een dak boven je hoofd meer als hoofddoelen en is arbeid mogelijk een middel om dat te bereiken. Als je het zo bekijkt, biedt dit ook ruimte om te onderzoeken of er ook andere middelen zijn, dan arbeid, om deze doelen te bereiken. Wellicht is dit een te radicale stap die ver van onze huidige normen en systemen afstaat.

Noemenswaardige verbanden: De experimenten die doelen op het bevorderen van werkgelegenheid (Finland, Deventer, Groningen, Nijmegen, Utrecht, Tilburg, Wageningen en Amsterdam) hebben allemaal als doelgroep mensen die werkloos zijn of in de bijstand zitten. Al deze experimenten zijn geïnitieerd en gefinancierd door de (lokale) overheid. Qua soort basisinkomen komen deze experimenten niet overeen met de standaarddefinitie en vier criteria van het basisinkomen. De experimenten vinden plaats in landen waar de doelgroep normaal ook geld ontvangt van de overheid. Daar verandert niks aan. De aanpassing zit hem in de kaders daaromheen, het aanpassen van het huidige systeem, zoals de ontheffing van verplichtingen in de bijstand, een hogere vrijlating van bijverdiensten en de bijverdien premie tot maximaal 200 euro per maand. Daarnaast worden de interventies vaak ondersteund door (intensieve) begeleiding.

Dit fenomeen van ‘werken’ als hoofddoel in plaats van een middel, zie je ook terug in de participatieladder van de participatiewet in Nederland. Onder aan de ladder staat ‘Geïsoleerd’ en bovenaan de ladder, als hoogst haalbare, staat ‘Betaald werk. Op de website van de Rijksoverheid lees je ‘De Rijksoverheid wil dat mensen meer uit zichzelf halen zonder angst voor verlies van inkomen en zekerheden’.

Een onvoorwaardelijk basisinkomen kan een mogelijke oplossing zijn voor het wegnemen van angst voor verlies van inkomen en zekerheid. Alleen wordt het basisinkomen hiervoor niet ingezet.

Andere experimenten wijzen uit dat dit niet onmogelijk is. Er zijn een heel aantal experimenten die vrijheid, vertrouwen en eigen regie als waarden hebben of waarbij de overtuiging heerst dat de doelgroep zelf het beste weet hoe het geld juist te besteden. Vanuit deze overtuiging zijn er ook weinig kaders in het experiment opgesteld rondom de voorwaarden voor het ontvangen van geld.

Noemenswaardige verbanden: De experimenten die doelen op het bestrijden van armoede, sociale uitsluiting en armoede ongelijkheid (Barcelona, Oeganda, Kenia, Iran, Namibia, India, New York) hebben qua doelgroep allemaal deelnemers die verbonden zijn aan een bepaalde regio. Deze regio's worden vaak als arm of in ontwikkeling bestempeld. Qua soort basisinkomen wordt er geld gegeven, vaak zonder of met weinig regels. Alleen het experiment in New York is er op gericht dat mensen het geld krijgen in ruil voor sociale handelingen zoals de kinderen naar school sturen en het laten vaccineren van gezinsleden. Veel van deze experimenten worden geïnitieerd en gefinancierd door goede doelen, fondsen en private donateurs. Een kleiner deel wordt gefinancierd door de overheid (Barcelona, Iran, en India gedeeltelijk).

Het begrip ‘onvoorwaardelijk’ is echter voor veel initiatiefnemers een lastige. Het zomaar geven van geld, zonder voorwaarden, is vaak niet de norm. Waar het ene experiment oude verplichtingen, zoals de plicht om te solliciteren, probeert tegen te gaan (HartzPlus, 2021), brengt het andere experiment de volgende verplichting terug, zoals het verplicht meedoen aan coach en begeleidingstrajecten (Ajuntament de Barcelona, 2019).

Een ander punt dat opviel was dat in geen een van experimenten bezuiniging het hoofddoel was of werd een effect in financiën überhaupt als (sub)doel genoemd. Alleen het experiment in Ontario noemt dit uitgesproken als een doel: “...and achieve savings in other areas, such as health care and housing supports”. Waarom zie je dit financiële plaatje niet terug in de experimenten? Eigenlijk vrij logisch zou je denken aangezien het basisinkomen gaat over het uitdelen van geld. Dat geld moet ergens vandaan komen. Je zou verwachten dat dit financiële aspect meer belicht wordt in de experimenten aangezien het investeerders een beeld geeft van het effect van het basisinkomen. Denk aan het afwegen van de kosten met de verdiensten van het basisinkomen. Is dit inzichtelijk maken niet haalbaar? Ligt dit financiële gesprek te gevoelig?

In enkele experimenten zoals in Finland en Nederland werd wel benoemd dat het huidige sociale systeem, vol wetten, sociale vangnetten en instanties, mogelijk efficiënter ingericht kan worden. Hier werden de financiën echter niet benoemd. Dat neemt niet weg dat de efficiëntie van het systeem alsnog een heel goed doel is om te onderzoeken. Misschien had ik ook verwacht dat deze efficiëntie van het huidige sociale systeem een meer prominente plek in de experimenten zou hebben. Denk aan eenvoud van het maatschappelijke systeem, vermindering van willekeur, bureaucratie en fraudegevoeligheid. Maar de experimenten stelden dit niet als concrete (hoofd)doelen en daarom zie je in de publicaties ook weinig terug van het resultaat van deze effecten. Zo wordt er bijvoorbeeld over de experimenten van Finland en Nederland gepubliceerd dat er geen significant effect te vinden was. Dan hebben we het dus vooral over geen significant effect op het hoofddoel om meer mensen aan het werk, uit de bijstand te krijgen.

Als je dit resultaat breder trekt zou je ook kunnen stellen dat geen effect juist ook een positief effect kan zijn. Wellicht niet voor het gestelde hoofddoel, maar mogelijk wel voor de subdoelen, of überhaupt niet gestelde doelen die eromheen hangen. Zijn er bijvoorbeeld wel effecten van het basisinkomen te zien bij andere betrokken partijen. Wat is het effect voor betrokken instanties? Zoals de belastingdienst, incassobureaus, het UWV etc. Want misschien zie je daar wel positieve effecten.

Het laatste punt dat opviel was dat de behoefte van de deelnemers niet veel aan bod kwam. In de experimenten waarbij de deelnemers veel kaders meekrijgen lijkt de overtuiging te heersen dat het experiment weet wat het beste voor de doelgroep is. Denk aan kaders als het geld 'verdienen' door je te laten begeleiden naar werk of in ruil voor activiteiten zoals je laten vaccineren. De onderbouwing of deze overtuiging ook bij de doelgroep zelf heerst ontbreekt vaak in de onderzoeken. Wat wilt de doelgroep zelf? Willen zij aan het werk? Willen zij naar school en uit de bijstand? Dit zou namelijk ook nog eens kunnen verklaren waarom er niet altijd effect aan te tonen is bij de experimenten. Als de aanpak of inrichting van het experiment al niet aansluit bij de behoeftes van de doelgroep is de kans groot dat dit het resultaat negatief beïnvloed.

Bij de experimenten zonder kaders werd deze behoefte veel meer belicht. Zo wordt in het experiment van Mein GrundEinkommen in Duitsland juist bij inschrijving gevraagd wat je dromen zijn die je wilt bereiken en vroeg het experiment van ons Basisinkomen in Amsterdam bij inschrijving wat mensen met het geld van plan waren. Dat wat een open vraag waarop de antwoorden varieerden van tuinieren tot niks anders doen dan dat ik al doe.

Noemenswaardige verbanden: De experimenten die gericht zijn op het letterlijk experimenteren met het basisinkomen hebben allemaal een brede doelgroep die zich kan aanmelden. Het is vaak wel maar een selecte groep die kan deelnemen. Al deze experimenten worden gefinancierd door crowdfundingacties, particuliere donors en NGO's. Geen enkele wordt gefinancierd door de overheid van een land. Qua waarden leggen deze experimenten de vrijheid en vertrouwen bij de deelnemers zelf. Dit vertaald zich wederom in een inrichting van de experimenten met weinig kaders. De doelgroep hoeft er niks voor terug te doen.

Bronvermelding

Ajuntament de Barcelona, 2019. Report on the preliminary results of the B-MINCOME project (2017-2018). Combining a guaranteed minimum income and active social policies in deprived urban areas of Barcelona. [URL](#).

Basic Income Earth Network (BIEN), 2020. [URL](https://basicincome.org/). <https://basicincome.org/>

BIEN, 2017. [BARCELONA, SPAIN: Think Tank Publishes New Paper on City-Driven Basic Income](#). <https://basicincome.org/topic/utrecht/>

BIEN, 2020. Japan: Billionaire Yusaku Maezawa attempts a “social experiment” by giving out 9 million US\$. Jan 12, 2020. <https://basicincome.org/news/2020/01/japan-billionaire-yusaku-maezawa-attempts-a-social-experiment-by-giving-out-9-million-us/>

Basisinkomen Nederland, 2020. Wat is Basisinkomen? En waarom eigenlijk? [URL](#).

Centraal Planbureau (CPB), 2020– Evaluatie experimenten Participatiewet. Effecten op de uitstroom naar werk. [URL](#).

Chicago Tribune, 2007. NYC to try buying good parenting. [URL](#). <https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-2007-05-27-0705260556-story,amp.html>

Coelho, 2018. China: Macao’s Wealth Parking Scheme expands. BIEN news, december 4 2018. <https://basicincome.org/topic/wealth-partaking-scheme/>

Divosa 2021, Experimenten Participatiewet, Basisinkomen. <https://www.divosa.nl/onderwerpen/experimenten-participatie/basisinkomen>

Djavad Salehi-Isfahani and Mohammad H. Mostafavi-Dehzoeei, 2017. CASH TRANSFERS AND LABOR SUPPLY: EVIDENCE FROM A LARGE-SCALE PROGRAM IN IRAN. [URL](#).

Eight, 2021. Village U01 - Busibi, Results. <https://www.eight.world/busibi>

Ferdosi et al., 2020, Southern Ontario’s Basic Income Experience. [URL](#).

Gemeente Amsterdam. Ruim twee keer zoveel uitstroom naar werk door bijverdienpremie in bijstand. Nieuwsarchief 28 mei 2020.

<https://www.amsterdam.nl/nieuwsarchief/persberichten/2020/persberichten-rutger-groot-wassink/ruim-twee-keer-zoveel-uitstroom-werk/>

Gemeente Wageningen, 2020. Vertrouwen Werkt - Eindrapportage. [URL](#).

Give Directly, 2021. Launch a basic income. <https://www.givedirectly.org/ubi-study/>

HartzPlus, 2021 <https://hartz-plus.de/hpenglish>

Hough & Rice, 2010. Providing personalised support to rough sleepers. An evaluation of the City of London pilot. [URL](#).

HudsonUp, Ubi Pilot, 2021. <https://www.hudsonup.org/thepilot>

Kwong, Bruce Kam Kwan (2013), A Comparative Analysis of the Cash Handout Policy of Hong Kong and Macau, in: Journal of Current Chinese Affairs, 42, 3, 87–100.

Mein Grundeinkommen, 2021. <https://www.mein-grundeinkommen.de/>

NPO Radio, 2020 10 mei 2020 13:01. Is de tijd rijp voor de doorbraak van het basisinkomen? [URL](#).

Oxfam Novib, De voor- en nadelen van het basisinkomen. [URL](#).

Kansfonds, 2021. Het effect van ‘gewoon geld geven’ aan Zaanse gezinnen in armoede 18 jun 2021. <https://www.kansfonds.nl/artikelen/het-effect-van-gewoon-geld-geven-aan-zaanse-gezinnen-in-armoede/>

Radboud Social Cultural Research, Afdeling Sociologie, 2020. Rapportage experiment Participatiewet gemeente Nijmegen. [URL](#).

Reuters, 2020. Japanese billionaire Maezawa in \$9 million 'social experiment' giveaway. [URL](#).

Rijksoverheid 2021, Flexibel wisselen tussen uitkering en werk (Simpel Switchen). <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/flexibel-wisselen-tussen-uitkering-en-werk/>

Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, 2020. Bijstand op Maat, Beleidsrapport. [URL](#).

Rutger Bregman, 2019. Gratis Geld voor iedereen, de Correspondent

Saxion Hogeschool, Lectoraat Social Work, 2020. Wat werkt op weg naar werk? Eindrapport Experiment Participatiewet gemeente Deventer. [URL](#).

SEWA, 2014. Supported by Unicef. A little more, how much it is. Report on Unconditional Cash Transfer Pilot Project in Madhya Pradesh [URL](#).

SEED, 2019. Preliminary Analysis: SEED's First Year. [URL](#).

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2020. Suomen perustulokeilun arviointi, Helsinki . [URL](#).

Stichting Collectief Kapitaal, 2021. <https://www.collectiefkapitaal.nl/>

Stichting MIES, 2016.. Dit gaan mensen doen wanneer ze een basisinkomen krijgen. <http://www.mieslab.nl/2015/12/21/dit-gaan-mensen-doen-wanneer-ze-een-basisinkomen-krijgen>

Tilburg Universiteit, 2020. Vertrouwenexperiment Tilburg: werkt het en waarom wel of niet? [URL](#).

Universiteit Utrecht, 2020. Onderzoek Weten wat werkt: samen werken aan een betere bijstand, Eindrapport. [URL](#).

VPRO 10 mei 2020, De geschiedenis van het basisinkomen. [URL](#).

Vox, 2020. Everywhere basic income has been tried, in one map. Which countries have experimented with basic income — and what were the results? Updated Oct 20, 2020. <https://www.vox.com/future-perfect/2020/2/19/21112570/universal-basic-income-ubi-map>

World Economic Forum, 2019. What has a year of experiments taught us about basic income? 17 Jan 2019. <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/trial-phase-2018-in-basic-income-in-review/>